

Halfjaarlijkse memo Rijksvaccinatieprogramma

In deze memo worden de relevante ontwikkelingen rondom het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) op een rij gezet. De memo beslaat de periode van april t/m september 2023. Hij is opgesteld naar aanleiding van afspraken gemaakt in het vaccinatierapport *'Aan de slag met de lage vaccinatiegraad in Flevoland'*, dat op 30-01-2020 door het GGD-bestuur is vastgesteld. De memo is ten behoeve van het GGD-bestuur en de gemeenten opgesteld door het taakveld infectieziektebestrijding, in afstemming met de JGZ-organisaties. Een volgende update van RVP-ontwikkelingen zal u volgens afspraak worden toegezonden in april 2024.

Managementsamenvatting

Vaccinatiegraad

- De landelijke vaccinatiegraad voor RVP-ziekten is voor alle vaccinaties flink gedaald. Het RIVM maakt zich hier zorgen over. Door het latere meetmoment en het feit dat niet alle ouders toestemming geven voor de uitwisseling van de vaccinatiegegevens met het RIVM, zijn de cijfers moeilijker te vergelijken met de cijfers van afgelopen jaren. Toch is er geen twijfel over dat de cijfers dalen. De daling lijkt tenminste deels toe te schrijven aan een verminderd vertrouwen in en draagvlak voor vaccinaties, en vaccinatiemoede na COVID.
- De vaccinatiegraden in de Flevolandse gemeenten volgen bijna geheel de landelijke trend. Toch zijn de verschillen per gemeente zijn nog steeds groot. De WHO-norm voor de BMR-vaccinatie (95%) wordt nergens in onze regio gehaald, die voor DKTP (90%) maar in enkele gevallen. GGD Flevoland blijft, in vergelijking met andere GGD-regio's, bij alle vaccinatiegraden de achterhoede vormen. Wel is het aantal mensen in onze regio dat geen toestemming geeft voor uitwisseling van vaccinatiegegevens met het RIVM absoluut en relatief erg laag; bij vaccinaties voor 4-18 jarigen is onze regio zelfs koploper.

Wijzigingen in het RVP

- Vanaf oktober zal de uitvoering van de griepvaccinatie aan zwangere vrouwen overgaan van de huisartsen naar de JGZ-organisaties. Vanaf 2024 wordt de rotavirusvaccinatie voor pasgeborenen toegevoegd aan het RVP.

Campagnes en ontwikkelingen

- De aanvullende campagne HPV voor 18+ is een aantal maanden verlengd. De opkomst valt landelijk (20%) en regionaal (13%) tegen.
- De inhaalcampagne voor 18- verloopt succesvol: het aantal kinderen dat alsnog een HPV-vaccinatie komt halen loopt voor alle cohorten gestaag op. De staatssecretaris heeft de doelstelling voor de HPV-vaccinatiegraad ook voor jongens op 90% gezet.
- Er is nauwelijks gebruik gemaakt van de in 2022 landelijk geboden inhaalmogelijkheid voor de BMR-vaccinatie voor kleuters.
- In 2022 kwamen infectieziekten waartegen het RVP vaccineert nog steeds minder vaak voor dan voor de COVID-19-pandemie. Mazelen is internationaal gezien bezig aan een opmars.
- De landelijke aanpak 'Vol vertrouwen in vaccinaties' loopt voort, er lopen verschillende onderzoeken en er wordt aan verschillende plannen gewerkt. Concrete aanknopingspunten bieden ze onze regio op dit moment nog nauwelijks.

Vaccinatiegraad

- **Nieuwe vaccinatiecijfers: het landelijke beeld.** In juli publiceerde het RIVM de vaccinatiegraad en jaarverslag van het RVP over 2022. Hierin wordt bericht dat de landelijk geregistreerde vaccinatiegraad voor RVP-ziekten ongeveer 2% tot 5% lager is dan het jaar ervoor. Dat is een flinke daling, die volgt op een lichte daling in het daaraan voorafgaande jaar. Voor de ziekte mazelen lijkt de landelijke vaccinatiegraad voor baby's voor het eerst in jaren net onder de 90% te zijn. Het RIVM maakt zich zorgen om de daling van de vaccinatiegraad.

Tegelijkertijd geeft het RIVM aan dat ze niet precies kan zeggen hoévél lager de vaccinatiegraad is. De vaccinatiecijfers over 2022 zijn namelijk niet goed vergelijkbaar met eerdere jaren, om twee redenen die eerder uitgebreid in onze memo's zijn besproken:

- De cijfers geven een *minimum* weer, omdat ze alleen gebaseerd zijn op vaccinaties bij kinderen van wie de ouders toestemming hebben gegeven om de vaccinatiestatus met het RIVM te delen, via de zgn. informed consent¹. Ongeveer 5% van de ouders geeft hier geen toestemming voor. De werkelijke vaccinatiegraad ligt daarom waarschijnlijk wat hoger, al is het effect van anonieme vaccinaties momenteel nog vrij klein. Dit komt omdat een groot deel van de gevaccineerde kinderen hun vaccinaties al hebben gehad voor de mogelijkheid tot anoniem vaccineren in 2022 beschikbaar werd.
- De vaccinatiecijfers van dit jaar zijn wederom bepaald op een wat later moment dan gebruikelijk, d.w.z. 'zonder leeftijdsgrens'. Zo wilde het RIVM de vaccinaties meetellen die, vanwege de in 2022 nog invloed uitoefenende coronapandemie, later dan gebruikelijk zijn gezet. Omdat cijfers van eerdere jaren wel op een harde leeftijdsgrens gebaseerd waren, zijn ze niet goed vergelijkbaar. Als het met het aantal uitgestelde vaccinaties meeviel, is het mogelijk dat het latere meetmoment de cijfers te rooskleurig doet voorkomen².

Evengoed stelt het RIVM dat er, ondanks bovengenoemde onzekerheden, geen enkele twijfel over is dát er in 2022 sprake was van een verdere daling. Deze daling past overigens in de internationale tendens: ook in de rest van Europa is een daling van deelname aan vaccinatieprogramma's zichtbaar.

De daling lijkt voor een belangrijk deel toegeschreven te kunnen worden aan een verminderd vertrouwen in en draagvlak voor vaccinaties. Dit blijkt onder meer uit een onlangs gepubliceerde fliitspeiling bij ouders, in 2022 uitgevoerd door het RIVM. Hieruit blijkt ook dat ouders vaccinaties als minder vanzelfsprekend zien dan 10 jaar geleden. Belangrijk is het hierbij op te merken dat de meeste ouders nog steeds positief staan tegenover vaccinaties. De daling in het vertrouwen en draagvlak is overigens in bijna alle landen van Europa zichtbaar, al bleek deze daling in Nederland over het algemeen veel sterker.

Als andere mogelijke reden voor een daling van de vaccinatiegraad geven JGZ-organisaties landelijk aan dat er sprake was van vaccinatiemoehheid, ook naar aanleiding van de coronaperiode. De RVP-uitnodigingen die het RIVM verstuurde, leken bovendien te veel op die van de uitnodiging voor de COVID-vaccinatie, waartegen meer weerstand was. Hierdoor bleken mensen de RVP-uitnodiging soms ongeopend weg te gooien.

Overigens: In de najaarsmemo van 2022 gaven wij al aan dat de vaccinatiegraad in een bepaalde groep kinderen nog kan stijgen ná het laatste meetmoment van het RIVM. Deze verbetering zal dan niet weerspiegeld worden in de statistieken, tenzij het RIVM ervoor kiest dit apart te monitoren. Dat wordt

---

¹ Voor een uitgebreidere uitleg over het effect van deze zgn. informed consent op de monitoring van de vaccinatiegraad, zie onze voorjaarsmemo van 2023.

² Voor een uitgebreidere uitleg over het effect van het hanteren van de 'vaccinatiegraad zonder leeftijdsgrens' op de vaccinatiegraad, zie onze najaarsmemo van 2022.

in bijvoorbeeld gedaan bij de HPV-vaccinatie, waaruit blijkt dat de vaccinatiegraad voor groepen tieners die al jaren geleden aan de beurt waren voor de vaccinatie, nog steeds elk jaar licht stijgt.

- **Nieuwe vaccinatiecijfers: het regionale beeld.** De belangrijkste regionale en lokale cijfers heeft u deze zomer ontvangen in de vorm van factsheets. Meer lokale en regionale vaccinatiegraden vindt u hier: <https://www.eengezonderflevoland.nl/cijfers/vaccinatiegraad-flevoland/>. In deze memo gaan we nader op de cijfers in.

De vaccinatiegraden in Flevoland volgen de landelijke trend vrijwel over de hele linie, wat betekent dat de vaccinatiegraden in alle gemeenten vrijwel overal evenveel zijn gedaald als het landelijk gemiddelde. Iets afwijkend van de trend zijn sommige vaccinatiegraden in Dronten, die echter wel in lijn zijn met het zig-zagpatroon in de vaccinatiegraden BMR en DKTP binnen deze gemeente van de afgelopen jaren. Hier hebben wij overigens geen verklaring voor. Een verdere, positieve trendbreuk zien we bij de HPV-vaccinatie in de Noordoostpolder: daar is de vaccinatiegraad gestegen.

De vaccinatiegraden fluctueren dus mee met landelijke cijfers, maar verschillen in absolute zin, zoals gewoonlijk, flink per gemeente. Naast de zeer lage vaccinatiegraad op Urk, is de vaccinatiegraad ook in de gemeenten Lelystad, Almere, en Noordoostpolder (soms ver) onder het landelijk gemiddelde. Dronten en Zeewolde scoren in onze regio relatief gezien goed, en overwegend zelfs boven het landelijk gemiddelde. Toch zegt deze relatieve score weinig als de gemiddelde vaccinatiegraad van Nederland zelf al erg laag is. Belangrijker is de WHO-norm. Deze wordt voor de BMR-vaccinatiegraad (95%) nergens in onze GGD-regio gehaald.

Onze lokale cijfers tikken ook de DKTP-norm van 90% alleen in een zeer beperkt aantal gevallen aan. Gemiddeld genomen bevindt Flevoland zich nog steeds in de achterhoede van alle 25 GGD-regio's, voor vrijwel alle vaccinatiegraden. Dit is op de laatste pagina van de factsheets gevisualiseerd.

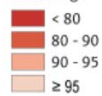
Er is een voorbehoud bij de vergelijking van onze regionale cijfers met de landelijke. De landelijke vertekening van cijfers door de informed consent is in Flevoland beperkt, omdat het aantal mensen in onze regio dat geen toestemming geeft voor uitwisseling met het RIVM absoluut en relatief erg laag is; bij vaccinaties voor 4-18 jarigen is onze regio zelfs koploper (<1%). Dat wil zeggen dat onze cijfers een vrij realistische weergave vormen van de regionale vaccinatiegraad, terwijl de vaccinatiegraad in andere regio's, met een hoog aantal anonieme vaccinaties, in realiteit hoger kan liggen. Het is niet na te gaan of dat ook daadwerkelijk zo is.

Hoe de vaccinatiegraad in Flevolandse gemeenten zich verhoudt tot die van andere gemeenten in Nederland is terug te zien op onderstaande figuren. Zoals eerder aangegeven gaat het hier om vaccinatiegraden gemeten zonder leeftijdsgrens. Meer overzichtskaarten vindt u op <https://www.vzinfo.nl/vaccinaties/regionaal>

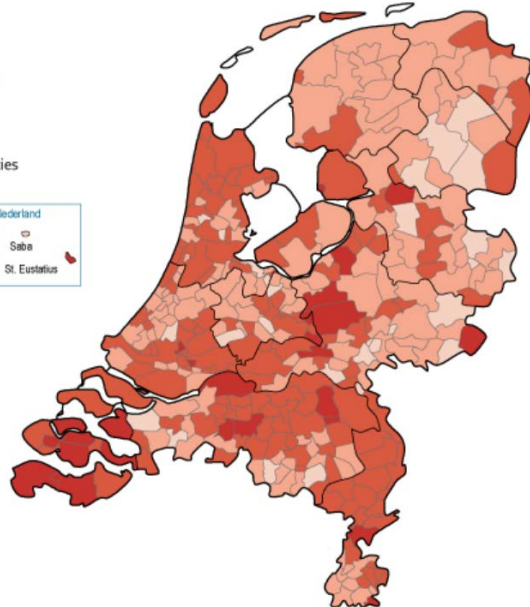
DKTP-vaccinaties verslagjaar 2023

Per gemeente, cohort 2020, zuigelingen (basisimmuun zonder leeftijdsgrens*)

Percentage

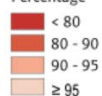
— provincies

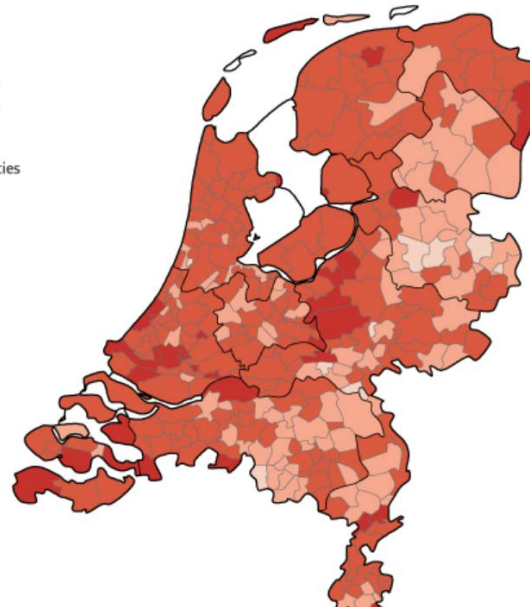
DTP-vaccinaties verslagjaar 2023

Per gemeente, cohort 2012, schoolkinderen (volledig afgesloten zonder leeftijdsgrens*)

Percentage

— provincies

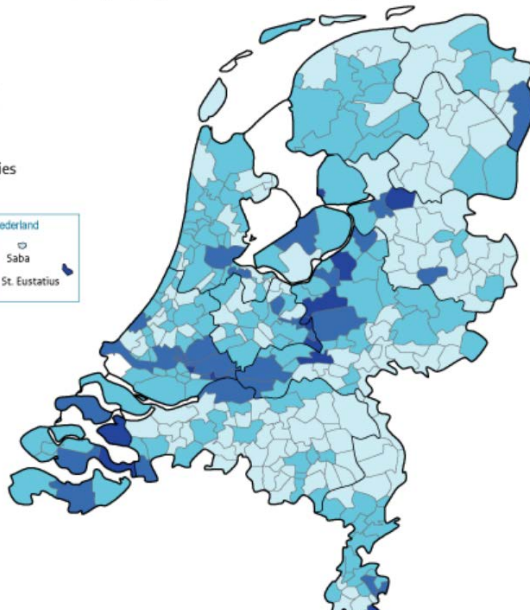
BMR-vaccinaties verslagjaar 2023

Per gemeente, cohort 2020, zuigelingen (basisimmuun zonder leeftijdsgrens*)

Percentage

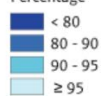
— provincies

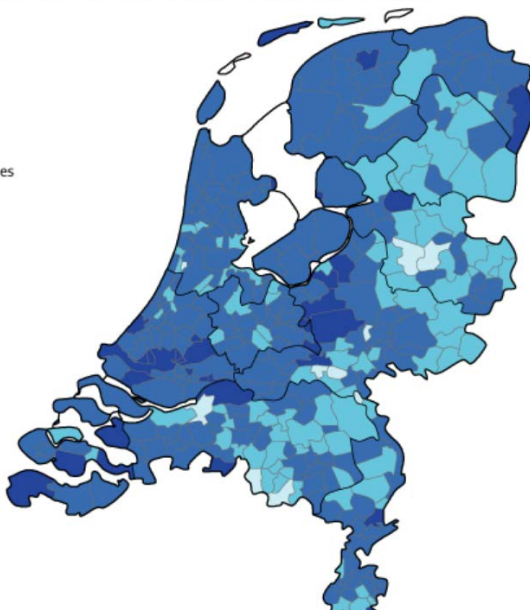
BMR-vaccinaties verslagjaar 2023

Per gemeente, cohort 2012, schoolkinderen (volledig afgesloten zonder leeftijdsgrens*)

Percentage

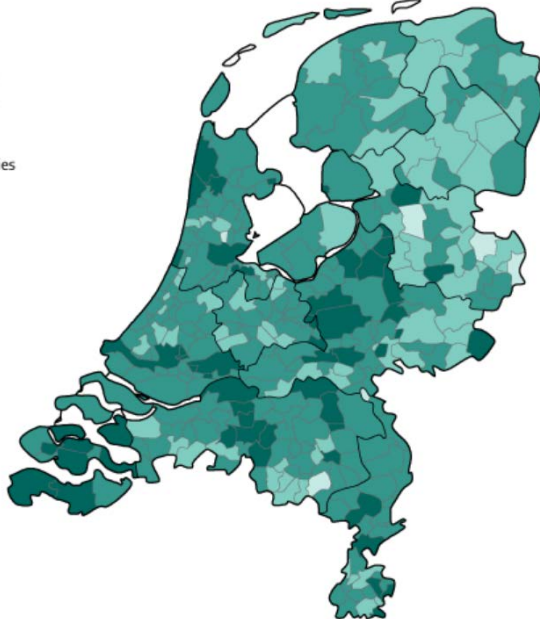
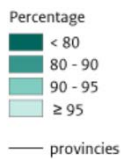
— provincies

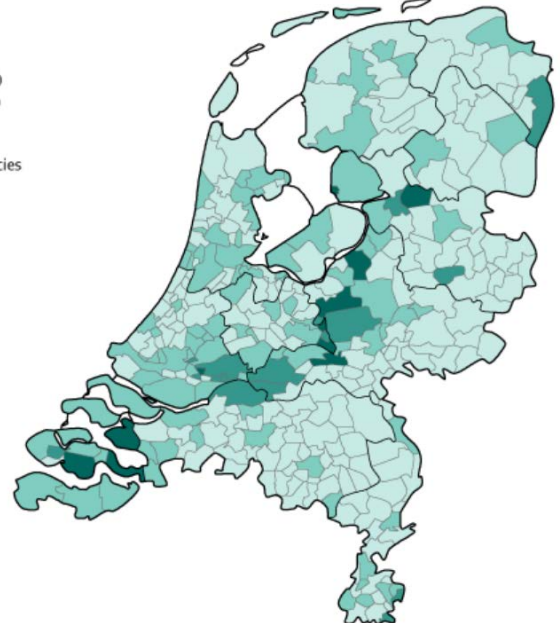
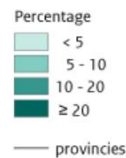
Volledige deelname vaccinaties verslagjaar 2023

Per gemeente, cohort 2020, zuigelingen (basisimmuun zonder leeftijdsgrens*)

Geen enkele RVP-vaccinaties verslagjaar 2023

Per gemeente, cohort 2020, zuigelingen (basisimmuun zonder leeftijdsgrens*)

Het RIVM meet de vaccinatiëgraad alleen in bepaalde leeftijdsgroepen. Als de vaccinatiëgraad in deze groepen daalt, betekent dat niet dat de vaccinatiëgraad van de hele bevolking meteen daalt. Het risico op uitbraken neemt vooral toe als de vaccinatiëgraad jarenlang laag is onder een groot deel van de bevolking. Het risico op uitbraken neemt ook toe als de ongevaccineerden geclusterd zijn, bijv. in bepaalde scholen of wijken.

Wijzigingen in het RVP

- **Maternale griepvaccinatie belegd bij JGZ.** Sinds 2021 komen gezonde zwangere vrouwen vanaf 22 weken zwangerschap in aanmerking voor een gratis griepvaccinatie. De uitvoering van de vaccinatie, die momenteel bij huisartsen is belegd, zal vanaf oktober 2023 bij de JGZ plaatsvinden.
- **Invoering rotavirusvaccinatie.** Vanaf 2024 wordt de rotavirusvaccinatie, een drinkvaccin, binnen het RVP aangeboden aan alle pasgeborenen. De JGZ-organisaties bereiden zich momenteel voor op de invoering.

Campagnes en ontwikkelingen

- **Aanvullende HPV-vaccinatiecampagne 18+.** Dit jaar is ook onze GGD druk bezig met de landelijke aanvullende campagne voor de HPV-vaccinatie. In de campagneperiode wordt de vaccinatieserie gratis aangeboden aan jongvolwassenen geboren in de jaren 1996 t/m 2003. Aanvankelijk was de opzet dat ook de tweede prik uit de serie nog in campagnejaar 2023 gehaald moest worden; wat daarbuiten viel zou voor eigen kosten zijn. Vanwege de tegenvallende opkomsten is de landelijke campagne inmiddels verlengd: de vaccinatieserie is gratis als je de *eerste* vaccinatie nog in 2023 haalt. In juni was de landelijke deelname ongeveer 20%. De opkomst valt daarmee tegen. Dat is ook het geval in onze GGD-regio. In Flevoland zijn er 36.000 mensen uitgenodigd. Naast vaccinatieplekken met vrije-inloop vaccineert GGD Flevoland ook bij AZCs op locatie. Ook scholen zijn

benaderd voor de mogelijkheid tot prikken op locatie, maar daar was geen enthousiasme voor. Begin oktober zijn er ruim 6.500 vaccinaties gezet bij in totaal 4.730 personen. Het opkomstpercentage in regio Flevoland is daarmee 13%. Onze GGD is met dit percentage landelijk gezien de hekkensluiter, samen met GGD Zeeland.

- **Inhaalcampagne HPV 18-** In onze voorjaarsmemo berichtten we al over de voorlopige positieve resultaten van de inhaalcampagne HPV voor kinderen tot 18 jaar. De vaccinatiegraad voor de inhalende cohorten is sindsdien verder gestegen³. Regionale cijfers van deze campagne zijn nog niet beschikbaar.

De vaccinatiegraad HPV is wel nog relatief laag vergeleken met andere vaccinaties. Dit is echter al jaren het geval, en in dat licht interpreteert de staatssecretaris de opkomstpercentages van deze inhaalcampagne als positief. Het opkomstpercentage is lager voor jongens. Voor hen is de HPV-vaccinatie nieuw. De staatssecretaris heeft de doelstelling voor de HPV-vaccinatiegraad van jongens gelijkgesteld met de WHO-doelstelling voor meisjes, namelijk op 90%. Evenwel is ook bij een vaccinatiegraad onder deze doelstelling significante gezondheidswinst te behalen.

De inhaalcampagne loopt tot eind dit jaar. Vanaf 2024 wordt overgegaan op het nieuwe reguliere schema: jongens en meisjes worden uitgenodigd voor de vaccinatie in het jaar dat ze 10 jaar worden.

- **Extra oproep BMR voor kleuters.** In 2022 organiseerde het RIVM een inhaal mogelijkheid voor de BMR-vaccinatie voor kleuters, die deze vaccinatie als dreumes nog niet hadden gekregen. Ouders kregen een reminder toegestuurd om deze vaccinatie alsnog te gaan halen. De landelijke opkomst was met 0,9% teleurstellend.
- **Vóórkomen infectieziekten.** In 2020 en 2021 kwamen infectieziekten waartegen het RVP vaccineert in Nederland minder vaak voor, hoogstwaarschijnlijk door de coronamaatregelen zoals afstand houden en handen wassen. Ook in 2022 was dat effect nog steeds zichtbaar en kwamen deze infectieziekten minder voor dan vóór de COVID-19-pandemie. Internationaal gezien is het mazelenvirus bezig met een, volgens de WHO zorgwekkende, opmars.
- **Landelijke maatregelen om de vaccinatiegraad te verhogen.** In juli 2022 is het MinVWS begonnen met de landelijke aanpak 'Vol vertrouwen in vaccinaties', met drie actielijnen. Wij informeerden u hier eerder over. Inmiddels is deze aanpak verder uitgebouwd. Concrete aanknopingspunten bieden ze onze regio nog nauwelijks.
  - 1) **Het bewaken en versterken van het vertrouwen.** Het RIVM gaat onderzoeken of en in hoeverre de vaccinatiegraad samenhangt met bepaalde kenmerken, zoals de sociaal-economische status. Daarnaast zal het RIVM, met het in 2023 op te zetten sociaalwetenschappelijk onderzoeksprogramma SocioVax, structureel gaan onderzoeken waarom mensen zich wel of niet laten vaccineren en wat werkt bij het informeren en zo toegankelijk mogelijk maken van vaccinaties. De resultaten zullen met professionals worden gedeeld. De JGZ-GGD gaat na of ze aan dit onderzoek kan deelnemen.
  - 2) **Het verstevigen van de informatievoorziening.**
    - a. Communicatiemiddelen over vaccinaties worden in meer talen aangeboden.
    - b. Er is een onderzoek gestart naar de effectiviteit van de inzet van sleutelfiguren uit de eigen gemeenschap.
    - c. Een dialoogtraining voor professionals, gebaseerd op recent wetenschappelijk onderzoek, zal in het najaar van 2023 voor het eerst worden aangeboden. De JGZ-organisaties in onze regio kunnen hier nog geen gebruik van maken.

---

³ Tabellen met de laatste, tussentijdse landelijke opkomstcijfers, zijn te vinden op pagina 6 van de kamerbrief van juni 2023: <https://open.overheid.nl/documenten/354c19a3-54ed-4c09-a125-585371b45138/file>

- 3) Het vergroten van de toegankelijkheid.** VWS heeft plannen om samen met het RIVM een campagneweek te organiseren om het belang van vaccineren en RVP onder de aandacht te brengen, en tegelijkertijd een extra gelegenheid te bieden gemiste vaccinaties in te halen. Dit plan wordt nog verder uitgewerkt.

Bronnen:

• RVP Nieuws (LCI/RIVM), nieuwsbrieven van april 2023 t/m september 2023; • Kamerbrief: 'Vaccinatiegraadrapport 2022 en voortgang aanpak 'Vol vertrouwen in vaccinaties', 29-06-2023 • Rapport: 'Vaccinatiegraad en jaarverslag Rijksvaccinatieprogramma Nederland 2022' (RIVM); • Rapportage flitspeiling RIVM: 'Attitudes, beliefs, trust and deliberation towards childhood vaccination in the Netherlands in 2022: Indications of change compared to 2013' (RIVM). • Rapport: 'State of vaccine confidence in the European Union 2022' (Directorate General for Health and Food Safety, European Commission);